

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

FELSEFE 11

Ünite

MS 2. YÜZYIL-15. YÜZYIL FELSEFESİ

Konu

- İSLAM FELSEFESİNİN ÖNE ÇIKAN PROBLEMLERİ
- MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FİLOZOFLARININ FELSEFİ GÖRÜŞLERİNİN ANALİZİ

OGM
MATERYAL

2.
SAYI

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

İslam felsefesinin öne çıkan problemleri; Tanrı'nın varlığını kanıtlama problemi, irade özgürlüğü problemi ve toplumsal yaşama yönelik problemler olarak sınıflandırılabilir. Tanrı'nın varlığını kanıtlama problemine dair Kelamcıların ve İslam filozoflarının çeşitli açıklamaları mevcuttur.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

2

Eş'ari, yaratıcının varlığını, doğanın gözlemlenmesine dayandırarak açıklamaya çalışır. İnsan doğumundan ölümüne kadar farklı biyolojik süreçlerden geçerek olgunlaşır. İnsan bu olgunluğa ulaşabilmek için Tanrı'nın varlığına muhtaçtır. Bu yüzden bir yaratıcının, Tanrı'nın varlığı zorunludur.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

3

İbn Sînâ varlığı; zorunlu varlık, mümkün varlık ve mümkün olmayan varlık olmak üzere üçe ayırır. Onun üzerinde durduğu ve Tanrı'ya karşılık gelen zorunlu varlık, varlığı başka bir varlığa bağlı olmayan, ezeli ve ebedi varlıktır. Mümkün varlıklar zorunlu varlıktan taşma sonucu varlığa gelmişlerdir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

4

El Kindî: Tanrı'nın varlığını "hudûs" deliline dayandırır. Ona göre evren öncesiz değildir, hudûstur yani sonradan var olmuştur. Sonradan yaratılan, zorunlu olarak bir ilk yaratıcıyı gerektirir, bu varlık da Tanrı'dır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

5

İrade özgürlüğü probleminde Cebriye hariç tüm kelamcılar insanın eylemlerinde özgür olduğunu savunmuşlardır. Fârâbî ise akıl ve irade sahibi olarak ifade ettiği insanın özgür, aynı zamanda sorumlu bir varlık olduğunu vurgulamıştır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

6

İslam felsefesinde toplumsal yaşama dair sorunlar daha çok devlet yönetimi temelinde ele alınmıştır. Bu konuda Fârâbî, insanların mutlu ve erdemli yaşamlarının erdemi temele alan ideal bir devlet anlayışı içerisinde mümkün olacağını savunur. İbn Haldun Mukaddime eserinde toplumsal yapının insanların birbirine duyduğu ihtiyaç ve güvenlik sebebi ile ortaya çıktığını savunur. O, devleti canlı bir organizmaya benzetir, «her devlet doğar, büyür, gelişir ve ölür» der.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

7

Hristiyan felsefesi düşünürleri için inanç-akıl ilişkisi daha çok inanç merkezinde yorumlanmıştır. Patristik Dönem'de Tertullian, "Akıl almaz (saçma) olduğu için inanıyorum." diyerek aklın bir sınırı olduğunu ve bazı şeylerin akılla anlaşılamayacağını savunmuştur. "Anlamak için inanıyorum." yargısıyla Tertullian'ı eleştiren Clemens, inanç ile akıllı uzlaştırmaya çalışmıştır. Daha sonra bu görüşe Augustinus ve Anselmus da katılmış ve inancı anlamak akla bağlanmıştır. "İnanayım diye biliyorum." yargısıyla Aquinalı Thomas'a göre inanç ve akıl arasında uyum vardır ama bu iki alan birbirinden farklıdır. Ona göre inanç teoloji, akıl da felsefe alanına aittir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

8

İslam felsefesinde inancın bilgisi ve aklın bilgisi birbiriyle çelişik değildir. İslam kelimacıları genel olarak Kur'an-ı Kerim'i delil göstererek hakikatin akıl ile bilineceğini savunmuşlardır. Mâtürîdiyye kelimacılarına göre "Naklî bilgi (vahiy, ayet ve hâdis bilgisi) aklın bilgisinden önce gelir." çünkü aklın bir sınırı vardır ve sadece onun ölçü olarak alınması hataya yol açar. Gazâlî, akla ancak inancın (vahiy) bilgisinin bilinip onaylanması açısından başvurulabileceğini, inanca dayalı bilginin kesinliğini insanın sezgisel olarak kalbi ile bilebileceğini belirtir. İbn Rüşd, felsefenin dinle çatışmadığı aksine uzlaşma içinde olduğu görüşündedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

9

MS. 2-MS. 15. yüzyılda çeviriler yapılmıştır. Bu sayede kültürler birbirlerini daha yakından tanımış, Antik Yunan medeniyeti dışında da bilim ve felsefe merkezlerinin kurulması sağlanmıştır. Bu dönemde kurulan bilim-sanat merkezlerinde, kütüphanelerde ve okullarda çeviri faaliyetlerine ağırlık verilmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

10

8. yüzyılda Porphyrios'a ait eserler Grekçeden Latinceye çevrilmiştir. 9. yüzyılda İncil'in Slavca çevirisi yapılmış ve Hristiyanlık yayılmaya başlamıştır. Aristoteles ve Platon'un eserlerinin ise Hristiyan inancı ile ters düşmeyecek biçimde uygun bölümleri çevrilmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

11

8.-9. yüzyıllarda Antakya, Urfa, Cundişapur, Harran, Nusaybin ve Bağdat'ta kurulan çeşitli okullarda çeviri faaliyetleri yapılmıştır. İslam felsefesine temel teşkil eden Antik Yunan felsefesinin önemli eserlerine bu şekilde ulaşılmıştır. Bu merkezlerde yapılan çeviriler ile dönemin bilim insanlarının, filozofların, sanatçıların bu eserlere ve çevirilere ilgileri artmıştır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

12

9.-12. yüzyıllar arasında Abbasi halifelerinin talimatlarıyla Süryani, Fars ve Hint eserleri Arapçaya çevrilmiştir. Harun Reşit döneminde fethedilen yerlerden getirilen eserler Bağdat'ta Beyt'ül Hikme adı verilen kütüphanede toplanmıştır. Burada Abbasi halifesi Mensur döneminde Aristoteles'in Organon, Porphyrios'un İsağoji adlı eserleri çevrilmiş, Beyt'ül Hikme bir felsefe ve bilim merkezi haline getirilmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

13

St. Augustinus, Hristiyan Felsefesinin ilk dönemini oluşturan Patristik felsefenin en etkili ve önemli düşünürüdür. 13. yüzyıla kadar Hristiyan âleminde en büyük otorite olarak kabul görmüştür. Düşüncelerinde daha çok Platon etkisi hâkimdir. Augustinus hiyerarşik bir varlık anlayışı ortaya koyar. Bu hiyerarşinin en tepesinde Tanrı vardır, en altta ise maddi varlıklar vardır. İnsan ise maddi ve manevi varlığı ile bu ikisinin arasında yer alır. Bu düşüncesini "Tanrı insandadır, insan Tanrı'dadır (...). Eğer bende mevcut olmasaydın Tanrı'm, ben var olmazdım; hiçbir şey olurdu. Daha doğrusu her şey Sen'den, Sen'in aracılığıyla ve Sen'inle var olur; Sen'de olmasaydım hiç olurdu." şeklinde "İtirafname" adlı eserinde dile getirmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

14

Fârâbî, varlık, bilgi, ahlak ve siyaset alanında görüşlerini sistemli bir şekilde sunmuştur. Onun siyasete dair görüşleri de özellikle varlık anlayışı doğrultusunda şekillenmiştir. El- Medinetü'l Fazıla (Erdemli Şehir) eserinde "Her insan kendini devam ettirmek ve en üstün mükemmelliği elde etmek için birçok şeye muhtaç olan bir yaratılışa (fıtrat) varlığa gelmiştir. Onun bu şeylerin hepsini tek başına sağlaması mümkün değildir. Tersine bunun için o, her biri kendisinin özel bir ihtiyacını karşılayacak birçok insana muhtaçtır." diyerek mutlu ve erdemli yaşamın erdemi temele alan ideal bir devlet anlayışı içerisinde mümkün olacağını savunur.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

15

İbn Sînâ, Platon ve Aristoteles felsefelerinin bir sentezini gerçekleştirmiştir. Zorunlu varlık, mümkün varlık ve mümkün olmayan varlık ayrımı yapar. Mümkün varlıklar zorunlu varlıktan düşünce yolu ile varlığa gelir. Nedensellik zinciri içerisinde zorunlu varlıktan başlayan, mümkün varlığa uzanan bir varlığa geliş söz konusudur.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

16

Akıl ile iman, felsefe ile din arasında kesin bir tercih yapan Gâzâlî, rasyonel bir yoldan uzaklaşarak bir tür mistisizme yönelmiştir. Mutlak hakikat arayışı içinde olan Gâzâlî, düşünce sistemini kurarken kritik bir tavır sergilemiştir. Eleştiri ve kuşkuyu kullanmıştır. Dalâletten Hidayete adlı eserinde "Aklınla elde ettiğin bilgilere karşı duyduğun bu güvenin daha önce duyu organlarınla elde ettiğin bilgilere karşı duyduğun o güven gibi olmadığından nasıl emin olabilirsin?" diyerek bilginin kesinliğini insanın sezgisel olarak kalbi ile bilebileceğini belirtir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

17

İbn Rüşd'e göre dinin emrettiği hakikat, felsefenin araçları ile elde edilebilir. İnsanlar bu hakikate kabiliyetleri ölçüsünde farklı yollarla ulaşabilir. Sudûr öğretisini benimser. Diğer varlıkların düşünce yolu ile Tanrı'dan varlığa geldiğini savunur. Gâzâlî'nin "Filozofların Tutarsızlığı" adlı eserini eleştirerek "Tutarsızlığın Tutarsızlığı" adlı eserini yazmıştır. Eserinde "Felsefe, mutluluğun yolunu kimi insanlara ussal olarak göstermektedir. Felsefenin işi, şeylerde bulunan incelikleri (hikmet) öğretmektir. Din ise tüm insanlığı bilgilendirme amacıyla gönderilmiştir. Bununla birlikte hiçbir din yoktur ki bilge kişilere özgü konularda birtakım uyarılarda bulunmuş olmasın ve aynı zamanda sıradan insanlarla da ilgilenmiş olmasın." demiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0-21

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

22-26

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

27-34

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-6.

maddelerin
konu özeti

7-12.

maddelerin
konu özeti

13-14.

maddelerin
konu özeti

15-16.

maddelerin
konu özeti

17.

maddenin
konu özeti

Eşleştirme

Aşağıdaki kelime/kelime gruplarını verilen açıklamalar ile eşleştirip, kelime/kelime gruplarını temsil eden harfleri, kutucuğun yanındaki yuvarlağın içine yazınız.

1	Abbasi halifelerinin talimatları doğrultusunda 9-12. yüzyıl arasında Süryani, Arap, Farsî ve Hint çevirmenler sayesinde birçok felsefi eser Arapçaya çevrilmiştir. Harun Reşit döneminde fethedilen yerlerden getirilen eserler, Bağdat'ta kurulan bu kütüphanede toplanmıştır.		Yaratıcının varlığını kanıtlama problemi	A
2	MS 2-MS 15. yüzyılda yapılan çeviriler, kültürlerin birbirlerini daha yakından tanımalarına neden olmuştur. Antik Yunan medeniyeti dışında da bilim ve felsefe merkezlerinin kurulmasını sağlamıştır. Bu sayede İslam düşünürleri Yunan felsefesi ile tanışmıştır.		İrade özgürlüğü problemi	B
3	"İnanayım diye biliyorum." yargısıyla, inanç ve aklın aralarında ahenk (uyum) olmasına rağmen birbirinden farklı iki alan olduğunu belirtir. Ona göre inanç teoloji, akıl da felsefe alanına aittir. Akılla inanç alanına ait bazı bilgilerin bilineceğini vurgular.		Toplumsal yaşama yönelik problemler	C
4	Yaratıcının var olduğuna dair akla uygun deliller sunulmasıdır.		Beyt'ül Hikme	Ç
5	MS 2-MS 15. yy felsefesinde Tanrı tarafından verildiği düşünülen her türlü dinî bilginin onaylanmasında inanç, bilindiği iddia edilen şeyin mantıksal temellendirmeye ispat edilmesinde ise akıl ön plandadır. Bu açıdan inanç, din alanında; akıl ise felsefe alanında konumlandırılır.		Aquinalı Thomas	D
6	Ona göre toplum, insanların birbirine ihtiyaç duymalarından doğar. Devleti yönetenler, toplumun faydası için hareket etmelidir. Devletler doğar, gelişir ve ölür yani yıkılır. Her yıkılan devletin yerine bir başka devletin kurulduğunu belirtir.		İnanç-akıl ilişkisi	E
7	İnsanın seçme ve eylemde bulunma yetisi üzerine şekillenir. Dönem itibarıyla kader ve irade kavramları da bu problemle beraber ele alınır.		İmam Gazâlî	F
8	Ona göre hakikatin bilinmesi için önce inanmak, sonra onu akılla kavramak gereklidir. İnsan mutlu olmak istiyorsa Tanrı'ya inanmalı ve onun emirlerini akılla anlamalıdır.		Çeviri faaliyetleri	G
9	İslam felsefesinde ele alınan bir problemdir. Buna göre toplumun yaşayışı üzerine oluşan devletle ilgili görüşler önemlidir. Fârâbî ve İbn Haldun İslam felsefesinde bu konuyla ilgili tartışmalarda öne çıkar.		İbn Haldun	H
10	İnanca dayalı bilginin kesinliğini insanın sezgisel olarak kalbi ile bilebileceğini belirtir. İnsanın manevi yönden bu bilgileri algılayabileceğini ileri sürer.		Augustinus	I

Aşağıda karışık olarak verilen kelimeleri metinde uygun olan boşluklara yazınız.

El Kindî

Augustinus

Mâtürîdiyye

İbn Sînâ

Eş'arî

Cebriye

Mukaddime

İmam Gazâlî

El-Medinetü'l Fazıla

Clemens

İbn Rüşd

Fârâbi

- insanın doğumdan ölüme kadar farklı biyolojik süreçlerden geçerek olgun bir varlık hâline geldiğini, insanın bu olgunluğa kendi kendine ulaşamayacağını belirterek zorunlu olarak bir yaratıcının olması gerektiğini savunur.
- varlığı üçe ayırır: zorunlu olan (vâcib-ül vücud), mümkün olan (mümkîn-ül vücud) ve mümkün olmayan (mümteni-ul vücud) varlıklar. Mümkün olan ve mümkün olmayan varlıklar, zorunlu varlıktan taşma sonucunda ortaya çıkmıştır.
- yaratıcının varlığını kanıtlamak için "hudûs deliline" başvurur. Hudûs, sonradan yaratılan demektir. Hudûs delili, sonradan yaratılanın zorunlu olarak bir yaratıcıyı gerektirmesi mantığına dayanır. O'na göre âlem (evren), kadîm (öncesiz) değil hâdistir (sonradan olan). Âlem sonlu olduğuna göre bir başlangıcı ve bir başlatıcısı vardır, görüşündedir.
- "Anlamak için inanıyorum." yargısıyla Tertullian'u eleştirip, inanılan şeyin akıl tarafından onaylanması gerektiği üzerinde durarak inanç ile akli uzlaştırmaya çalışmıştır.
- Hristiyan felsefesinde insanın inancı kavramasını akla bağlayan, hakikatin bilinmesi için önce inanmak, sonra onu akılla kavramak gerektiğini savunan düşünürlerden biridir. İnsan mutlu olmak istiyorsa Tanrı'ya inanmalı ve onun emirlerini akılla anlamalıdır.
- kelamcılarının göre "Naklî bilgi aklın bilgisinden önce gelir." Çünkü aklın bir sınırı vardır ve sadece onun ölçü olarak alınması hataya yol açar. Akıl doğru kullanılırsa insan hakikate ulaşır.
- inançsal olanın akılsal olduğunu, Yaradan'ın insanları, açık olarak var olan her şeyi akıl yoluyla değerlendirmeye davet ettiğini savunur. Dolayısıyla felsefenin dinle çatışmadığı aksine uzlaşma içinde olduğu görüşündedir.
- İslam felsefesinde özgürlük problemi, insanın seçme ve eylemde bulunma yetisi üzerine şekillenir. Özgürlük denildiği zaman dönem itibarıyla kader ve irade kavramları da bu problemle beraber ele alınır.hariç diğer tüm kelamcılar insanın eylemlerinde özgür olduğunu savunmuşlardır.
- İslam felsefesinde toplumun yaşayışı üzerine oluşan devletle ilgili görüşler önemlidir. Bunlardan biri Fârâbî'nin adlı eseridir.
- İslam felsefesinde devletle ilgili tartışmalarda öne çıkan filozoflardan biri olan İbn Haldun adlı eserinde toplumsal yaşama yönelik görüşlerinden söz etmektedir.

Aşağıda yer alan çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1) I. İbn Sina'ya göre: "Çevremizde varoluşlarını gözlemlediğimiz, kendilerine tanık olduğumuz varlıklar, özleri gereği kendilerinde hiçbir zorunluluk taşımadıkları için mümkün ya da olumsal olan varlıklardır. Onların varoluşu Zorunlu bir varlığın, yani Tanrı'nın varoluşunu gerektirir."

II. İbn Haldun'a göre: "İnsanların tek başlarına var olamama ve dolayısıyla birlikte yaşama ihtiyaçlarından, devlet ve hükümdarlık ortaya çıkmıştır. Topluma bağlılıktan işbirliği zorunluluğu doğmuştur."

Verilen görüşler sırasıyla aşağıdaki problemlerden hangisiyle ilişkilidir?

I	II
A) Toplumsal yaşama yönelik problemler	- Yaratıcının varlığını kanıtlama problemi
B) Yaratıcının varlığını kanıtlama problemi	- İrade özgürlüğü problemi
C) Toplumsal yaşama yönelik problemler	- İrade özgürlüğü problemi
D) Yaratıcının varlığını kanıtlama problemi	- Toplumsal yaşama yönelik problemler
E) İrade özgürlüğü problemi	- Toplumsal yaşama yönelik problemler

2) İnsanda genel olarak idrak edilen şeye karşı duyulan eğilim iradedir. (...) Eğer o genel olarak düşünüp taşınmanın ve akılsal düşüncenin sonucu ise, ona "seçme" denir. (...) Mutluluk, insan ruhunun varlık bakımından, güç alacağı bir maddeye ihtiyaç duymadığı bir mükemmellik derecesine ulaşmasıdır. (...) Bu mertebeye ancak, bazıları fikri, bazıları bedensel olmak üzere, tamamı iradi olan fiillerle ulaşılır. (...) Mutluluk, kendisi için istenen, hiçbir zaman bir başka şeyin elde edilmesi için istenmeyen, "iyi"dir. Onun ötesinde, insanın elde edebileceği daha büyük bir şey yoktur. Mutluluğun elde edilmesinde yararlı olan iradi fiiller, güzel fiillerdir. Bu fiillerin doğduğu istidat ve melekeler ise erdemlerdir. Bunlar kendi özleri bakımından değil, mutluluğun kendisinden ötürü iyi şeylerdir. Mutluluğa engel olan fiiller kötü şeyler, yani kötü fiillerdir. Bu fiillerin doğduğu istidatlar ve melekeler ise eksiklikler, erdemsizlikler ve aşağılık niteliklerdir.

Fârâbi'nin "*Erdemli Şehir*" adlı eserinden alınan bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Mutluluk kendisi için istenen 'iyi'dir.
- B) Maddesel olan her türlü şeye duyulan ihtiyaç kişiyi mutluluğa götürür.
- C) Mutluluk, bir anlamda insan ruhunun maddi ihtiyaçlardan bağımsızlaşmasıdır.
- D) Erdem insanı güzel eylemlere yöneltir.
- E) Kötü eylemler insanı mutluluktan alıkoyar.

3) "Devlet, toplumun haklarını mı, yoksa bireyin hakkını mı koruyacaktır?, Devlet için fertlerin feda edilmesi doğru mudur?, Devletin toplumsal ilişkileri düzenleme amacı ne olmalıdır?..." Bu sorulara ilişkin Batılı filozoflar kadar, İslam bilginlerinin eserleri ve devlet içindeki etkinlikleri de, güçlü ve adil yönetimlerin oluşmasına kaynaklık etmiştir. Yusuf Has Hacip "Kutadgu Bilig", Farabi "El Medinetü'l Fazıla", Gâzâlî "Nasihât-ül Mülük", Maverdi "El Ahkâmü's Sultaniye", İbni Haldun "Mukaddime" gibi eserlerle adil devletin temel prensiplerini ortaya koymuşlar ve Batı filozoflarına ilham kaynağı olmuşlardır.

Bu parçada anlatılmak istenen temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İslam filozofları siyaset felsefesinin kurucularıdır.
- B) İslam coğrafyasında, batı kökenli siyasetin etkisi fazladır.
- C) İslam dünyasında siyaset felsefesi, batıdan daha çok gelişmiştir.
- D) Türk-İslam bilginleri değerli eserleri ile batının düşünürlerini etkilemiştir.
- E) Batıda siyaset felsefesi, kendi toplumsal değişimlerine göre şekillenmiştir.

4) Bir hakikat gerçekte var olmalıdır. İnsan, bu hakikate erişebilmek için gayret göstermelidir. Çünkü hakikat olmasaydı ve insan bu hakikate erişebilme imkânından yoksun olsaydı ruhunu kaybederdi. Çünkü insan ruhunun dayanağı olabilecek bir hakikat olmak zorundadır. Aksi takdirde sürekli şüphecilik, ruhu güçsüz bırakıp yokluğa sürükler. Şüphecilik, arınan hakikat yolunda kişiye bir fayda getirmez. Çünkü kendisinden asla şüphe edilemeyecek şeyler vardır. Bunlar mantık ilkeleri, matematik ve kendi bilincimizin var olduğuna dair inancımızdır. Tanrı, tam mahiyetiyle bilinmese bile kısmen bilinebilecek gerçek bir varlıktır. Hem kavramsal hem de ontolojik olarak gerçek olan bir varlıktır. Tanrı varlığını başka bir şeye borçlu değildir. Var olan her şey ondan pay alsada, o var olanların toplamından başka bir şeydir. Tüm varlıkların, var olma kaynağıdır. Bu nedenle var olan her şey varlığını Tanrıya borçludur.

Parçaya göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Hakikati arama isteği, insanın içsel itici gücüdür.
- B) Şüphe, mutlak olmadığı sürece, insanı hakikate ulaştırmada yol göstericidir.
- C) Varlığın gerçekliği kişiden kişiye göre değişir.
- D) Tanrı, duyular üstü bir varlık olduğundan, tam olarak kavranılamaz.
- E) Tüm varlıkların kaynağı Tanrıdır.

5) Gâzâlî' ye göre akıl hakikatin tümünü değil, belli bir kısmını bilebilmektedir. Hakikatin tümü ise akli aşan bir durumdur. Akıl, hakikate değil ama kendi sınırları içerisindeki bilgiye ulaşabilme imkânına sahiptir. Hakikat hiçbir şekilde aklın kendi kavrayışı ile sınırlandırılacak bir şey değildir. Bütün varlığın zemini olan ontolojik gerçeklik yani hakikat akli da aştığı için, rasyonel düşünceye kapalıdır.

Buna göre hakikat-akıl ilişkisi aşağıdaki yargılardan hangisi ile ifade edilir?

- A) Akıl, sınırlı bir varlık olduğundan hakikati kavrayamaz.
- B) Mutlak bilgiye ulaşmada akıl yeterlidir.
- C) Sezgiyle hakikat kavranamaz.
- D) Akıl Tanrı'yı bilme aracıdır.
- E) Tanrı rasyonel bir varlıktır.

6) Orta Çağ Avrupa'sında birçok alanla birlikte felsefe de dinin yani kilisenin egemenliği altına girmişti. Felsefe dinin çizdiği sınırlar içerisinde dolaşarak ve dini temellendirmeye çalışıyordu. Dinin egemenliğini güçlendirmek için elinden geleni yapıyordu.

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Orta Çağ'da felsefe ve din aynı amaca hizmet etmiştir.
- B) Felsefe Orta Çağda rasyonellikten uzaklaşmıştır.
- C) Orta Çağ Avrupa'sında din adamları rasyonel düşünceyi benimsemişlerdir.
- D) Orta Çağ'da felsefe dinin egemenliği altında kalmıştır.
- E) Orta Çağ Avrupa'sında felsefenin temel konusu din olmuştur.

7) İbn Haldun "Mukaddime" adlı eserinde asabiyet kavramı üzerinde durur. Asabiyet kabileyi veya topluluğu bir arada tutan, düşmanlara karşı koymada birlik ve beraberlik sağlayan bir güçtür. Devletlerin bir organizma gibi doğup, gelişip öldüğünü yani yıkıldığını düşünen İbn Haldun'a göre, devleti dağılmaktan koruyan güçlü asabiyet duygusudur. Başka bir deyişle asabiyet zayıflığı devleti yıkılmaya sürükler.

İbn Haldun'un bu açıklamaları aşağıdaki problemlerden hangisi ile ilişkilidir?

- A) Yaratıcının varlığını kanıtlama sorunu
- B) İrade özgürlüğü problemi
- C) Toplumsal yaşam problemi
- D) Vahyin imkânı problemi
- E) Ruhun ölümsüzlüğü problemi

8) İslam felsefesinde irade özgürlüğü problemi konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Buna göre;

- Davranışı yaratan Allah'tır.
- Davranışı tercih eden ve insana yaptırın Allah'tır.
- İnsan kendi davranışlarından sorumlu değildir.

Verilen özellikler aşağıdaki görüşlerden hangisine aittir?

- A) Mu'tezile
- B) Eş'ariyye
- C) Maturidiyye
- D) Cebriye
- E) Dehriye

Aşağıda yer alan metni okuyarak soruları cevaplayınız.

AUGUSTİNUS

Ortaçağ Patristik Felsefesi'nin önemli düşünürü ve filozofu Augustinus'tur. Aynı zamanda da Hristiyan patriğidir. Ona göre, gerçek mutluluk ancak Tanrı bilgisinde elde edilebilir. Tanrı, insanı özgür irade sahibi olarak yaratmıştır. Ama... Adem bu özgürlüğüyle günah işlemiştir... Bununla da insan, Tanrıdan kopmuş, düşmüştür. (Böylelikle) ... "İlk Günah" kalıtım olarak... bütün insanlara geçmiştir... İnsanın istenci kötüye yönelmiştir. Bu yönelişten insanı yine Tanrının inayeti kurtarabilir. Augustinus, "Civitas Dei" (Tanrı Devleti) adlı yapıtında Antikçağ Hristiyanlığının en büyük ve son savunmasını (Apologia) yapmıştır. Ayrıca onun günümüze kadar gelmiş iyi bilinen sözü: "Anlamak için inanıyorum" dur.

Prof. Dr. Macit Gökberk'in 'Felsefe Tarihi' adlı eserinden düzenlenmiştir.

MS 2. yüzyıl-15. yüzyılı kapsayan Orta Çağ'ın bir diğer düşünürü Tertullian' dır. O da diğer Orta Çağ düşünürleri gibi Hristiyan dini ekseninde felsefe yapmıştır. Kimi insanlara göre çok ilginç olarak günümüze kadar gelen ifadesi şudur:

" Saçma olduğu için inanıyorum."

1. Sizce, insan özgür olmasaydı günah işleyebilir miydi? Kısaca temellendiriniz.

2. "Kadercilik" ve "özgür irade" hakkında ne düşünüyorsunuz? Düşüncenizi temellendirirken, görüşünüzü Augustinus'un bu konudaki görüşleri ile karşılaştırınız.

3. Tertullian'ın "Saçma olduğu için inanıyorum." sözünün tutarlı olup olmadığını değerlendiriniz.

4. Augustinus ve Tertullian inancı mı akli mi öncelemektedir? Öne çıkan sözleri dikkate alındığında inanç ve akıl hakkında hangi konuda uzlaşıyor ya da ters düşüyor olabilirler?

Aşağıda yer alan metni okuyarak soruları cevaplayınız.

İNSANIN TOPLUMSALLAŞMA VE YARDIMLAŞMA İHTİYACI HAKKINDA

Her insan kendini devam ettirmek ve en üstün mükemmelliğini elde etmek için birçok şeye muhtaç olan bir yaratılışa (fitrat) varlığa gelmiştir. Onun bu şeylerin hepsini tek başına sağlaması mümkün değildir. Tersine bunun için o, her biri kendisinin özel bir ihtiyacını karşılayacak birçok insana muhtaçtır. Her insan bir başka insanla ilgili olarak aynı durumdadır. Bundan dolayı, insan sahip olduğu tabii yaratılışının kendisine verilmesinin gayesi olan mükemmelliğine, ancak birbiriyle yardımlaşan birçok insanın bir araya gelmesiyle ulaşabilir. Bu insanlardan her biri diğer her birinin özel bir ihtiyacını karşılar. Toplumun bütününün bu [karşılıklı] katkısı sonucunda herkesin varlığını devam ettirmek ve mükemmelliğe erişmek için muhtaç olduğu şeyler sağlanmış olur. İşte insan türünde birey sayısının çok olmasının ve insanların bazısı mükemmel, bazısı eksik, kusurlu toplumlar kurarak dünyanın oturulabilir (ma'mura) kısmında bir araya gelmelerinin nedeni budur.

İdeal Devlet, Fârâbî

1. Metne göre, insanların bir araya gelerek oluşturdukları topluluklar kusursuz mudur?

.....

.....

2. Sizce toplum nasıl oluşmuştur? Bu konuda Fârâbî'nin görüşlerine hangi noktada katılıyor ya da katılmıyorsunuz? Neden?

.....

.....

3. Fârâbî'nin sözünü ettiği en üstün mükemmellik sağlanmış olsaydı yine de ideal olana ulaşma amacı devam eder miydi? Değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki metni okuyup ilgili soruları cevaplayınız.

DÜŞÜNCENİN ETKİSİ

İslâm dünyasında felsefi düşüncenin bir ekol olarak başlayıp kurulması, iç ve dış birçok sebebin yanında, özellikle Grek filozoflarının eserlerinin bilhassa Süryânice ve Grekçe'den Arapça'ya yapılan ilk çevirileriyle aynı zamanlara rastlar. Ancak İslâm felsefesinden en mühim etkiye sahip olan Yunan felsefesinin tesiri doğrudan olmayıp, Helenistik felsefe yani, İskenderiye yoluyla olmuştur. Zira milâdi altıncı yüzyılın başlarında dağılan Atina okullarındaki düşünürlerden bazıları İskenderiye'ye, bir kısmı da Suriye'deki merkezlere gitmişti. Buralarda Eflatun (Platon) ve Aristo'yu açıklayarak bir felsefe oluşturmuşlardı. Sözü edilen merkezlerde önceleri Yunanca yazılar eserler sonradan Süryanice ve Arapça'ya çevriliyordu. İşte İslâm dünyasında daha sonra Arapçaya intikal ettirilen ve İslâm felsefesinin kuruluşunda tesiri olan eserler ilk planda bunlar olmuştur. Bunlara daha yedinci miladi yüzyılın ortalarında müslüman Arapların fethettiği Suriye ve İran'daki Hristiyan ve Yahudi manastırlarındaki ilmi faaliyetleri de ilave etmelidir. Buralarda Yunan felsefesinin, özellikle de Eflatun, Aristo ve yeni Eflatunculuğun Hristiyanlıkla mecedilmiş eserleri, Arapça'ya yakın bir dil olan Süryanice yazılıyordu. Keza, sözü edilen merkezlerden bazıları tamamen İlahiyata (teoloji) dair düşünceler geliştirirken, felsefe de dini bir hüviyet kazanıyordu. Diğer yandan, gramer, hitabet, felsefe, tıp, musiki, aritmetik, geometri ve astronomi bu okulların yaptığı önemli çalışma alanlarını teşkil ediyordu. Urfa (Edese), Nusaybin (Nisibe), Harran, Cundeşapur ve Antakya da o dönemin başta gelen bilim ve kültür merkezleriydi.

Hasan Atsız, "İslâm Felsefesi" eserinden alıntılanmıştır.

1. Metinde geçen "... felsefe de dinî bir hüviyet kazanıyordu." cümlesi ile anlatılmak istenen nedir?

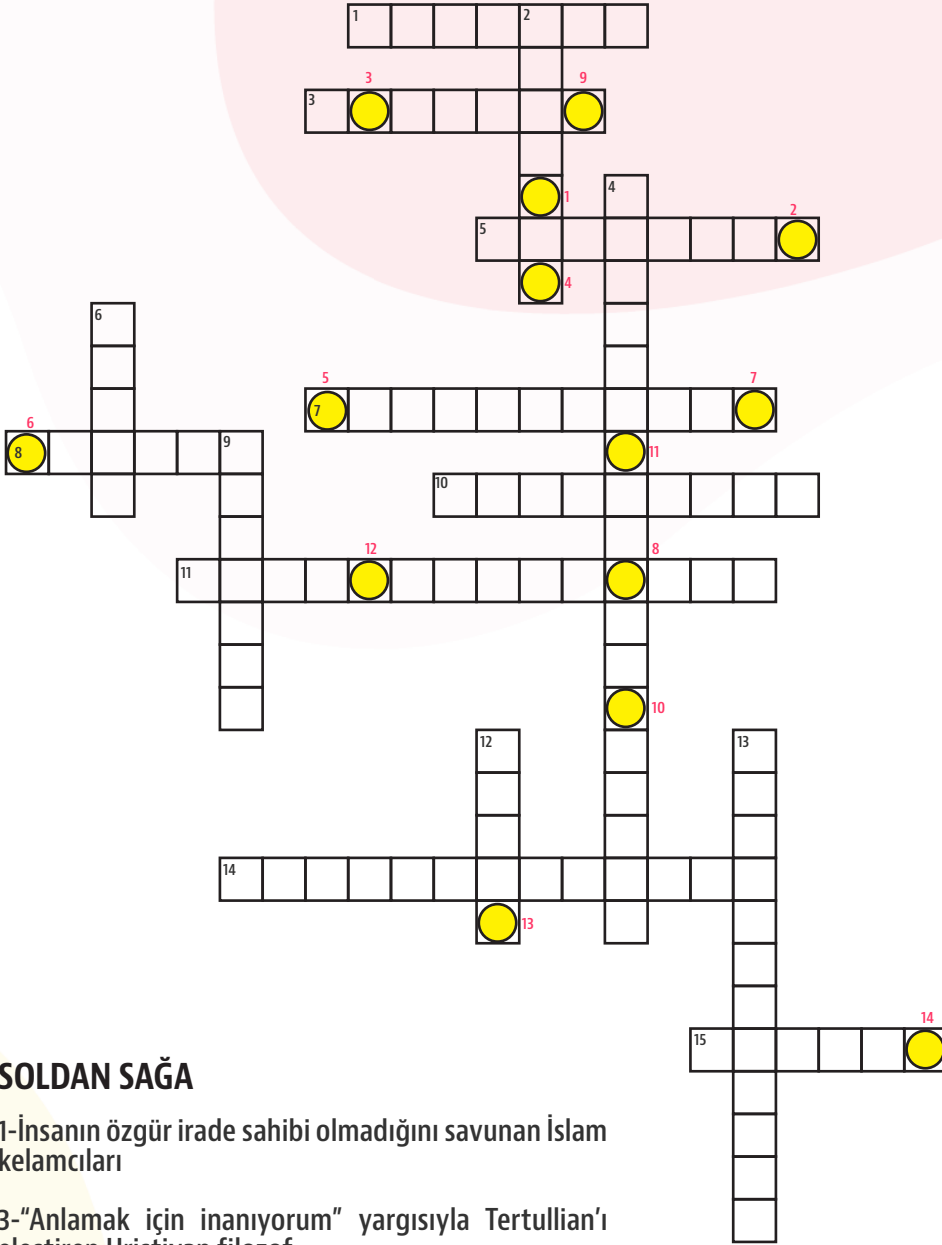
.....
.....

2. 8-12. yüzyıl arasındaki çeviri faaliyetlerinin İslam felsefesine ve Batı felsefesine etkileri neler olabilir? Değerlendiriniz.

.....
.....

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

1-İnsanın özgür irade sahibi olmadığını savunan İslam kelimacıları

3-"Anlamak için inanıyorum" yargısıyla Tertullian'ı eleştiren Hristiyan filozof

5- Bir Hristiyan düşünürü

7- İnsanın seçim ve eylemlerinde aklın gücüne vurgu yapan İslam kelimacıları

8- Erdemli Şehir eserinin sahibi olan İslam filozofu

10- Mukaddime adlı eserinde devleti canlı bir organizmaya benzeten İslam filozofu

11- İnsanın seçme ve eylemde bulunma yetisi

14- İslam filozofu İbn Sînâ'da Tanrı'ya karşılık gelen, ezeli ve ebedi varlık

15- Manevi şeylerin kalpten gelen bir tür sezgi ile bilinebileceğini savunan İslam filozofu

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2- Zorunlu varlık, mümkün varlık ve mümkün olmayan varlık ayrımı yapan filozof

4- MS 2.-15. Yüzyıl içerisinde bilim-sanat merkezlerinde eserlerin tercüme edilmesi

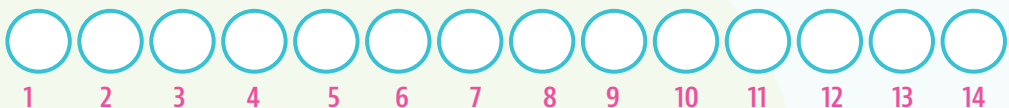
6- İnsan özgürdür ama bu mutlak bir irade özgürlüğü değildir diyen İslam kelimacısı

9- Yaradanın insanları her şeyi akıl ile değerlendirmeye davet ettiğini belirten düşünür

12- Sonradan yaratılan

13- İbn Sînâ'da zorunlu varlıktan taşma sonucu varlığa gelmiş varlık

ANAHTAR KELİME

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden doğru kelimeyi bularak kutucukların içine yazınız. Renkli harflerden yola çıkarak anahtar kelimeyi bularak yazınız.

1. İbn Haldun'un eseri

EDMİMDKAU

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Patristik dönem filozofu

UUGUNSSAİT

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Evren

MLAE

--	--	--	--	--	--

4. Öncesiz

İMADK

--	--	--	--	--

5. Fârâbî'nin eseri

EEMRLEİİDRHŞ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. İnsanın seçme ve eylemde bulunma yetisi üzerine şekillenen İslam felsefesi problemi

ÖDRALZÜGÜRÜGİE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. "Akıl almaz (saçma) olduğu için inanıyorum."

TENLRALİTU

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. Harun Reşit döneminde Bağdat'ta kurulan kütüphane

EEÜTİMBHYLK

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Beyt'ül Hikme kütüphanesinde çevirisi yapılan Aristoteles'in eseri

ARNOONG

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. Beyt'ül Hikme kütüphanesinde çevirisi yapılan Porphyrius'un eseri

AİSJOĞİ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

11. Augustinus'un eseri

İRAALTFİR

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

12. İslam düşünürü Gâzâlî'de manevi şeylerin kalpten gelen bir tür kavrayış ile bilinmesi

EZGSİ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

13. Tanrı ile insan arasında bir aracıyı kabul etmeyen, natüralist bir görüş ortaya koyan filozof

AİRZ

--	--	--	--	--

14. İslam felsefesinde materyalist felsefe akımı

YİYHEDER

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANAHTAR CÜMLE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Aşağıda yer alan anahtar kelimeyi, yasak kelimeleri kullanmadan açıklayınız. Kelimeyle ilgili felsefi soru ya da sorular oluşturunuz.

Anahtar Kelime

Özgür İrade

Yasak Kelimeler

Seçim

Kader

Problem

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime

Kalp Gözü

Yasak Kelimeler

Gönül

Işık

Akıl

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime

Hikmet

Yasak Kelimeler

Felsefe

Hakikat

Bilgi

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

CEVAP ANAHTARI

EŞLEŞTİRME

1. Ç
2. G
3. D
4. A
5. E
6. H
7. B
8. I
9. C
10. F

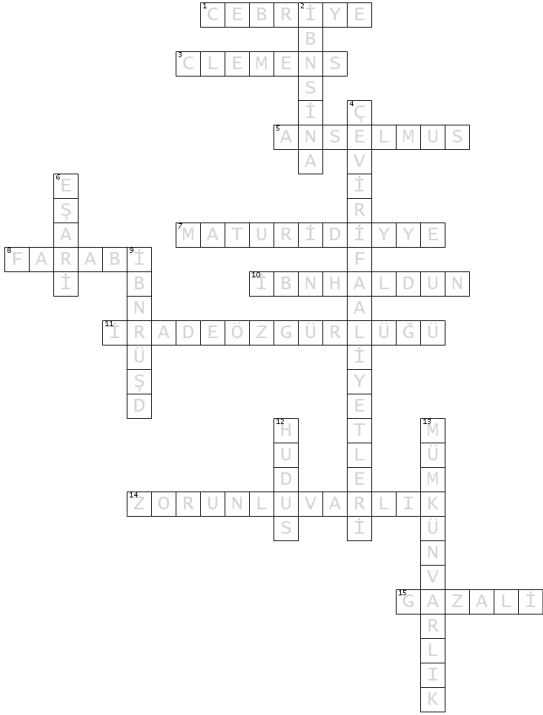
BOŞLUK DOLDURMA

1. Eş'arî
2. İbn Sînâ
3. El Kindî
4. Clemens
5. Augustinus
6. Mâtürîdiyye
7. İbn Rüşd
8. Cebriye
9. El-Medinetü'l Fazıla
10. Mukaddime

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. D
2. B
3. D
4. C
5. A
6. C
7. C
8. D

BİL-BUL-ÇÖZ

Anahtar Kelime: İSLAM FELSEFESİ

KELİME AVI

1. Mukaddime
2. Augustinus
3. Alem
4. Kadim
5. Erdemli şehir
6. İrade özgürlüğü
7. Tertullian
8. Beytül Hikme
9. Organon
10. İsagoji
11. İtirafklar
12. Sezgi
13. Razi
14. Dehriyye

Anahtar Cümle: ANLAMAK İÇİN İNANIYORUM

AÇIK UÇLU- 1

1. Tanrı, insanı özgür irade sahibi bir varlık olarak yaratmıştır. İnsan iyi ve kötüyü ayırt etme ve ikisi arasında tercihte bulunma yetisine sahiptir. Bu yetidir ki insanı özgür kılar; kötüyü seçerken de iyiyi seçmekteki kadar özgürdür. Öyleyse kötüyü seçmenin, günah işlemenin öncelikli koşulu özgürlüktür.
2. Kaderciliğe göre insan davranışları Tanrı tarafından belirlenmektedir; özgür irade ise insanın kendi davranışlarını belirleyebilmesinin koşuludur. Augustinus'a göre insan davranışlarına karar verebilen, özgür irade sahibi bir varlıktır. Sizden, davranışlarınızı belirlerken özgür olup olmadığınız hakkında ne düşündüğünüzü belirtmeniz beklenmektedir.
3. Sizlerden kendi temellendirmelerinizi yapmanız beklenmektedir. Örneğin; dönemin koşulları ve inancın akılla temellendirilmesine dönük cevaplar bu sözün tutarlılığını gösterebilir.
4. İkisi de inancı önceliyor temele alıyorlar ancak Tertullian inanmak için akla gerek olmadığını, aklın inanılanı kavrayamayacağını savunurken Augustinus gerçeğin anlaşılması için önce inanmak sonra da inanılanı akılla anlamak gerektiğini savunmuştur. Yani inanç konusunda uzlaşmakla beraber akla duydukları güven konusunda farklılaşmışlardır.

AÇIK UÇLU- 2

1. Her toplumun kusursuz olduğu söylenemez. Parçada mükemmelliğe ulaşmanın, yardımlaşmak üzere oluşturulan topluluklara bağlı olduğu belirtilmişse de her toplumun kusursuz olmadığı da metnin sonunda vurgulanmaktadır.
2. Fârâbi insanların var olmak ve mükemmelliğe erişmek için başka insanlara ihtiyaç duymasından dolayı toplumun meydana geldiğini savunur. Sizin toplumun nasıl ortaya çıktığı ile ilgili görüşlerinizi belirleyerek, görüşlerinizin Farabî'nin görüşleri ile farklı ve benzer yönlerini farketmeniz beklenmektedir.
3. Kendi düşüncelerinizi yapılandırırken felsefenin temellendirme, tutarlı olma gibi özelliklerine başvurmayı unutmayınız.

BECERİ TEMELLİ

1. Çeviri faaliyetleri ile beraber İslam dini ile özellikle Antik Yunan merkezli felsefi düşünsel birikim etkileşime geçmiştir ve felsefe dine yaklaşmıştır.
2. İslâm coğrafyasında felsefenin gelişimi sağlanmıştır. Batı felsefesi bu gelişimden etkilenmiştir. Etkileşim ilerledikçe Batı'da Rönesans düşünsel ortamının ortaya çıktığı görülür. Batı'nın felsefeye dönüşü İslâm coğrafyasındaki gelişimler üzerindedir.

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>